

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการของครูสุศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการของครูสุศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างประชากร คือ ครูสุศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 32 คน จาก 32 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสังเกตพฤติกรรมการสอน และแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสังเกตพฤติกรรมการสอนตามสภาพจริงของครูสุศึกษาในชั้นเรียนคนละ 3 ครั้ง รวมทั้งสิ้น 96 ครั้ง และให้ครูสุศึกษาตอบแบบสอบถามด้วย นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของครูสุศึกษา

ครูสุศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 36-40 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรีการศึกษบัณฑิต วิชาเอกพลศึกษา วิชาโทสุศึกษา มีประสบการณ์ในการสอนวิชาสุศึกษาระหว่าง 11 - 15 ปี ทำการสอนโดยเฉลี่ย 15-17 คาบต่อสัปดาห์ สอนวิชาสุศึกษาเฉลี่ยต่ำกว่า 12 คาบต่อสัปดาห์ สอนวิชาสุศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เฉลี่ยต่ำกว่า 12 คาบต่อสัปดาห์ ปฏิบัติหน้าที่อื่นนอกจากการสอนวิชาสุศึกษาโดยเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา เคยได้รับการอบรมการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ไม่เคยได้รับการอบรมการสอนวิชาสุศึกษาโดยใช้ทักษะกระบวนการ ไม่เคยได้รับ

การนิเทศจากศึกษานิเทศก์ในเรื่องทักษะกระบวนการ

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการของครูสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

1. พฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการของครูสุขศึกษาโดยรวม
ครูสุขศึกษาใช้ทักษะกระบวนการ ชั้นที่ 1 ตระหนักในปัญหาและความจำเป็นมากที่สุด และ
ใช้ทักษะกระบวนการชั้นอื่น ๆ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ชั้นที่ 3 การสร้าง
ทางเลือกอย่างหลากหลาย ชั้นที่ 2 คิดวิเคราะห์วิจารณ์ ชั้นที่ 8 การปรับปรุงให้ดีขึ้นเสมอ
ชั้นที่ 9 การประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ชั้นที่ 6 การปฏิบัติด้วยความชื่นชม
ชั้นที่ 5 การวางแผนและกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ และ ชั้นที่ 4 การประเมินและตัดสินใจ
เลือกทางเลือก

2. พฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการชั้นตระหนักในปัญหาและความ
จำเป็นของครูสุขศึกษา ส่วนใหญ่ครูสุขศึกษานักเรียนเข้าสู่ปัญหาโดยการให้การบรรยาย
ของครู ใช้คำถามและ การสนทนา นอกจากนี้ครูสุขศึกษายังใช้กิจกรรมต่าง ๆ ในชั้น
ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ ใช้
สื่ออุปกรณ์การสอน เพื่อเป็นการนำนักเรียนเข้าสู่ปัญหา การเข้าปัญหาเป็นการนำเข้าสู่บทเรียน
และให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นจากการทำงานกลุ่ม

3. พฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการชั้นคิดวิเคราะห์วิจารณ์ของครู
สุขศึกษา ส่วนใหญ่ครูสุขศึกษาให้นักเรียนสรุปสาเหตุของปัญหาโดยวิธีการใช้คำถาม การ
ทำงานกลุ่มและการบรรยาย นอกจากนี้ครูสุขศึกษายังใช้กิจกรรมในชั้นคิดวิเคราะห์วิจารณ์
เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ ครูกระตุ้นให้นักเรียนเสนอความคิดเห็นใน
ด้านสาเหตุปัญหา องค์ประกอบของปัญหา ให้นักเรียนบันทึกผลการสรุปในด้านสาเหตุของ
ปัญหาองค์ประกอบของปัญหา และให้นักเรียนอภิปรายและแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล

4. พฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการชั้นการสร้างทางเลือกหลากหลาย
หลายของครูสุขศึกษา ส่วนใหญ่ครูสุขศึกษาชี้แนะให้นักเรียนได้แสวงหาทางหรือวิธีการในการ
แก้ปัญหาหลาย ๆ วิธี โดยการการทำงานกลุ่ม การใช้คำถามและการอภิปราย นอกจากนี้

ครูสุศึกษาฯ ใช้กิจกรรมในการสร้างทางเลือกหลากหลาย โดยครูเปิดโอกาสให้นักเรียนเสนอแนะถึงแนวทางหรือวิธีที่ใช้แก้ปัญหา กระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี และให้นักเรียนบันทึกแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหาทั้งหมด

5. พฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการขั้นการประเมินและตัดสินใจ เลือกทางเลือกของครูสุศึกษา ส่วนใหญ่ครูสุศึกษาให้นักเรียนร่วมกันตัดสินใจโดยระบอบกลุ่ม นอกจากนี้ยังให้นักเรียนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ให้นักเรียนหาวิธีการแก้ปัญหาแต่ละวิธีมาอภิปราย เพื่อพิจารณาผลดีผลเสียและผลที่จะเกิดขึ้นจากปัญหาและให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น เพื่อพิจารณาแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหามีเหตุผล

6. พฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการขั้นการวางแผนและกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติของครูสุศึกษา ส่วนใหญ่ครูสุศึกษาให้นักเรียนวางแผนงานร่วมกันเป็นกลุ่ม นอกจากนี้ยังให้นักเรียนวางแผนการทำงานด้วยตนเอง ให้นักเรียนแบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานของตนเอง และอื่น ๆ

7. พฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการขั้นการปฏิบัติด้วยความชื่นชมของครูสุศึกษา ส่วนใหญ่ครูสุศึกษาให้นักเรียนปฏิบัติงานร่วมกันเป็นกลุ่ม นอกจากนี้ให้นักเรียนปฏิบัติงานตามแผนงานที่กำหนดโดยวิธีศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุดหรือมุมหนังสือ การตอบคำถามและศึกษาค้นคว้าจากหนังสือเรียน ครูเตรียมเอกสาร ข้อมูล และอุปกรณ์เพื่อการปฏิบัติของนักเรียน และให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติงานทุกคน

8. พฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการขั้นการประเมินระหว่างปฏิบัติของครูสุศึกษา ส่วนใหญ่ครูสุศึกษาให้นักเรียนตรวจสอบผลงานในระหว่างการปฏิบัติงาน โดยวิธีการทำงานกลุ่ม การตรวจผลงานของนักเรียนและการใช้คำถาม นอกจากนี้ครูสุศึกษาฯ ใช้กิจกรรม บอก อธิบาย ชี้แจง ขอบกพร่องของงานแก่นักเรียน ครูเป็นผู้ตรวจสอบผลงานของนักเรียนในระหว่างปฏิบัติ และให้นักเรียนพิจารณาข้อบกพร่องของงานและเสนอแนวทางแก้ไข

9. พฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการ ขั้นการปรับปรุงให้ดีขึ้นเสมอของครูสุศึกษา ส่วนใหญ่ครูสุศึกษาชี้แนะและกระตุ้นให้นักเรียนแก้ไขงานของตนเองให้ดีขึ้น และให้นักเรียนแก้ไขงานจากการทำงานกลุ่ม

10. พฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการชั้นการประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภูมิใจของครูผู้ศึกษา ส่วนใหญ่ครูผู้ศึกษาให้นักเรียนรายงานผลการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังให้นักเรียนแสดงผลงานของตนเองหน้าชั้นเรียน ครูเสนอแนะเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพของงานแก่นักเรียน และครูให้คำชมเชยและยกย่องผลงานของนักเรียน

ตอนที่ 3 การใช้ทักษะกระบวนการในการสอนผู้ศึกษาของครูผู้ศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

1. ด้านนโยบายการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนของครูผู้ศึกษา ครูผู้ศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ได้รับทราบนโยบายการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการ โดยได้รับทราบนโยบายจากเอกสารการใช้หลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมให้มีการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการโดยประกาศเป็นนโยบาย ได้รับนโยบายให้สอนวิชาผู้ศึกษาโดยใช้ทักษะกระบวนการโดยได้รับจากผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ได้รับนโยบายให้จัดทำแผนการสอนวิชาผู้ศึกษาโดยใช้ทักษะกระบวนการโดยได้รับจากผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และได้รับนโยบายให้ประเมินผลการสอนวิชาผู้ศึกษาโดยเน้นกระบวนการ

2. ด้านการได้รับความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนของครูผู้ศึกษา ครูผู้ศึกษาส่วนใหญ่ได้รับความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนวิชาผู้ศึกษาโดยวิธีจากการศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเองจากเอกสาร ได้รับความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนวิชาผู้ศึกษาโดยจากการศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเองจากเอกสาร ได้รับเอกสาร หนังสือ บทความ และสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับการใช้ทักษะกระบวนการในการสอน ครูผู้ศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีความมั่นใจในการจัดทำแผนการสอนที่เน้นการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนวิชาผู้ศึกษา มีแผนการสอนที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการ โดยมีแผนการสอนรายคาบ และได้รับการแนะนำชี้แจง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการ จากตัวอย่างแผนการสอนที่เน้นการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนผู้ศึกษา

3. ด้านการใช้เทคนิคและวิธีสอนที่เหมาะสมกับการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนของครูผู้ศึกษา ครูผู้ศึกษาส่วนใหญ่ใช้ทักษะกระบวนการในการสอนวิชาสุขศึกษาบ่อยครั้ง

ครูผู้ศึกษาส่วนใหญ่วางแผนการสอนในการสอนวิชาสุขศึกษาโดยการศึกษาคำอธิบายรายวิชาสุขศึกษา วิเคราะห์หลักสูตรและคำอธิบายรายวิชาเพื่อกำหนดสาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา ศึกษาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และเขียนแผนการสอน โดยมีหัวข้อสำคัญ คือ สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล ศึกษาหลักสูตรวิชาพละนามัย ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ขั้นของทักษะกระบวนการและกำหนดการวัดผลและประเมินผลสัมพันธ์กับจุดประสงค์และกิจกรรมการเรียนรู้ ตามลำดับ

วิธีการที่ครูผู้ศึกษาส่วนใหญ่ใช้กระตุ้นเพื่อให้นักเรียน "คิด" คือ ยกตัวอย่าง ปัญหาที่พบ ให้นักเรียนเห็นความสำคัญและต้องการแก้ไขปัญหาโดยใช้วิธีการให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่จะได้รับจากปัญหาและยกตัวอย่าง เหตุการณ์จริงและผลที่ได้รับจากปัญหา เพื่อให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์วิจารณ์ครูผู้ศึกษาใช้วิธีการทำงานกลุ่ม วิธีการที่จะกระตุ้นให้นักเรียนเสนอวิธีการแก้ปัญหามากมาย ๑ คือให้นักเรียนเสนอความคิดเห็นอย่างเสรีแล้วสรุป ส่งเสริมให้นักเรียนตัดสินใจเลือกวิธีการหรือแนวทางในการแก้ปัญหาโดยครูและนักเรียนร่วมกันตัดสินใจ ก่อนให้นักเรียนลงมือปฏิบัติงานครูผู้ศึกษาได้ให้นักเรียนวางแผนงานโดยการทำงานกลุ่ม ให้นักเรียนปฏิบัติงานโดยใช้กิจกรรมการทำงานกลุ่ม ส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียนปฏิบัติงานด้วยความชื่นชมด้วยวิธีการส่งเสริมให้นักเรียนลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเอง ในระหว่างการปฏิบัติงานของนักเรียน ครูผู้ศึกษาจัดให้มีการประเมินผลงานและแนะนำ เสนอแนะ เพื่อเสริมประสิทธิภาพของงาน ส่งเสริมให้นักเรียนแก้ไขปรับปรุงงานของตนเอง บ่อยครั้ง เมื่อนักเรียนทำงานเสร็จ สิ่งที่ครูผู้ศึกษาปฏิบัติ คือ ให้นักเรียนนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

เพื่อให้แต่ละขั้นของการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนวิชาสุขศึกษาบรรลุจุดมุ่งหมายครูผู้ศึกษาส่วนใหญ่ได้ใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย สื่อ อุปกรณ์การสอนที่ครูผู้ศึกษาใช้ประกอบการใช้ทักษะกระบวนการในการสอน คือ รูปภาพ โดยใช้ประกอบในหลายขั้นตอน

ในการสอนวิชาสุขศึกษา โดยใช้ทักษะกระบวนการแต่ละครั้ง ขั้นตอนที่ครู
 สุขศึกษาส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติได้ทุกครั้ง คือ ขั้นที่ 1 ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น
 ขั้นตอนที่ครูสุขศึกษาส่วนใหญ่ไม่สามารถปฏิบัติได้เลย หรือไม่ได้ในบางครั้ง คือ ขั้นที่ 5
 กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติได้อย่างชัดเจน และได้ใช้ทักษะกระบวนการไม่ครบทั้ง
 9 ขั้น ในการสอนวิชาสุขศึกษา

ครูสุขศึกษาส่วนใหญ่ต้องการเข้าร่วมประชุมปฏิบัติการเขียนแผนการสอน
 วิชาสุขศึกษาโดยใช้ทักษะกระบวนการ

4. ด้านการสนับสนุนการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนของครูสุขศึกษา ครู
 สุขศึกษาส่วนใหญ่คิดว่าผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในการสนับสนุน ส่งเสริม การใช้ทักษะกระบวนการ
 ในการสอนวิชาสุขศึกษา คือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ได้รับการสนับสนุนให้จัดการ
 เรียนการสอนวิชาสุขศึกษาโดยใช้ทักษะกระบวนการมากที่สุดจากหัวหน้าหมวดวิชาพลานามัย
 โดยได้รับเอกสาร หนังสือ เกี่ยวกับการใช้ทักษะกระบวนการในการสอน

ครูสุขศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้รับการนิเทศการใช้ทักษะกระบวนการในการสอน
 วิชาสุขศึกษา การได้รับการนิเทศการสอนวิชาสุขศึกษาโดยใช้ทักษะกระบวนการส่วนใหญ่ได้
 รับการนิเทศจากหัวหน้าหมวดวิชาพลานามัย

5. ปัญหาการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนวิชาสุขศึกษา ของครูสุขศึกษา
 โดยรวม มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านใน 4 ด้าน คือ ด้านนโยบายการใช้ทักษะ
 กระบวนการ ด้านการได้รับความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้ทักษะกระบวนการ ด้านการใช้
 เทคนิคและวิธีสอนที่เหมาะสมกับการใช้ทักษะกระบวนการ และด้านการสนับสนุนการใช้
 ทักษะกระบวนการ

6. ปัญหาด้านนโยบายการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนของครูสุขศึกษา
 โดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.08$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ
 พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

7. ปัญหาด้านการได้รับความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้ทักษะกระบวนการใน
 การสอนของครูสุขศึกษา โดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.14$) และ
 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีปัญหามากในเรื่อง การจัดทำแผนการสอนที่เน้นการใช้ทักษะ

กระบวนการในการสอนวิชาสุขศึกษา ($\bar{X} = 3.50$) นอกจากนี้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

8. ปัญหาด้านการใช้เทคนิคและวิธีสอนที่เหมาะสมกับการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนของครูสุขศึกษา โดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.93$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีค่าเฉลี่ยส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง

การสอนวิชาสุขศึกษา โดยใช้ทักษะกระบวนการแต่ละครั้งมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นการสอนวิชาสุขศึกษาขั้นตระหนักในปัญหาและความจำเป็นมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.28$)

9. ปัญหาด้านการสนับสนุนการใช้ทักษะกระบวนการในการสอน โดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการของครูสุขศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายดังต่อไปนี้ คือ

1. การใช้ทักษะกระบวนการในการสอนวิชาสุขศึกษา ของครูสุขศึกษาโดยรวมแล้วครูสุขศึกษาได้ใช้ทักษะกระบวนการทุกขั้นตอน แต่ยังไม่มากโดยพิจารณาจากจำนวนร้อยละของการใช้ทักษะกระบวนการที่พบว่าครูสุขศึกษาใช้ทักษะกระบวนการ ขั้นที่ 1 ตระหนักในปัญหาและความจำเป็นมากที่สุด ร้อยละ 15.04 และใช้ทักษะกระบวนการขั้นอื่นเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ขั้นที่ 3 การสร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย ร้อยละ 12.76 ขั้นที่ 2 คิดวิเคราะห์วิจารณ์ ร้อยละ 11.83 ขั้นที่ 8 การปรับปรุงให้ดีขึ้นเสมอ ร้อยละ 11.46 ขั้นที่ 9 การประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ร้อยละ 10.24 ขั้นที่ 6 การปฏิบัติด้วยความชื่นชม ร้อยละ 9.45 ขั้นที่ 5 การวางแผนและกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ ร้อยละ 7.47 และ ขั้นที่ 4 การประเมินและตัดสินใจเลือกทางเลือก ร้อยละ 5.86 จะเห็นว่าครูสุขศึกษาได้ใช้ทักษะกระบวนการไม่เกินร้อยละ 15.04 ทั้งนี้

อาจเนื่องมาจากการที่ครูสุขศึกษายังไม่เข้าใจนโยบายการใช้ทักษะกระบวนการที่ชัดเจน ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการใช้ทักษะกระบวนการ ขาดเทคนิคและวิธีสอนที่เหมาะสมกับการใช้ทักษะกระบวนการ และได้รับการสนับสนุนการใช้ทักษะกระบวนการน้อย และที่สำคัญคือ ครูสุขศึกษายังไม่มั่นใจในการจัดทำแผนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ จึงทำให้การใช้ทักษะกระบวนการอยู่ในร้อยละไม่เกิน 15.04 ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ายังอยู่ในระดับน้อย เมื่อเทียบกับระยะเวลาที่ประกาศใช้ทักษะกระบวนการในปี พ.ศ. 2533

2. พฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการขั้นตระหนักในปัญหาและความจำเป็นของครูสุขศึกษา ส่วนใหญ่ครูสุขศึกษานักเรียนเข้าสู่ปัญหาโดยการใช้อรรถบรรยายของครู ใช้คำถามและ การสนทนา ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ จิรพรรณ รัตนวีระประดิษฐ์ (2535) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ครูสุขศึกษาใช้อรรถบรรยายมากที่สุดร้อยละ 92.07 ถึงแม้ว่าครูสุขศึกษาจะใช้อรรถบรรยายเป็นหลักในการให้นักเรียนตระหนักในปัญหาและความจำเป็น ก็มีเพียงร้อยละ 58.33 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูสุขศึกษาได้พัฒนาการสอนมากขึ้น โดยครูสุขศึกษาได้ใช้วิธีการอื่น ๆ ด้วย เช่น การใช้คำถาม การสนทนา ใช้สื่ออุปกรณ์การสอน การใช้ปัญหา และให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นจากการทำงานกลุ่ม แต่ไม่สอดคล้องกับข้อมูลที่ครูสุขศึกษาตอบแบบสอบถาม ที่พบว่า วิธีการที่ครูสุขศึกษาทำให้นักเรียนเห็นความสำคัญและต้องการแก้ปัญหา คือ ให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่จะได้รับจากปัญหาและยกตัวอย่างเหตุการณ์จริงและผลที่ได้รับจากปัญหา ร้อยละ 62.50 จากพฤติกรรมการสอนดังกล่าวครูสุขศึกษาได้ใช้กระบวนการสอนที่พัฒนาขึ้น แต่การปฏิบัติจริงไม่สัมพันธ์กับสิ่งที่ครูคิด

3. พฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการขั้นคิดวิเคราะห์วิจารณ์ของครูสุขศึกษา ส่วนใหญ่ครูสุขศึกษาให้นักเรียนสรุปสาเหตุของปัญหาโดยวิธีการใช้คำถาม การทำงานกลุ่มและการบรรยาย ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ จิรพรรณ รัตนวีระประดิษฐ์ (2535) ที่พบว่า ครูใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดและรู้จักคิดอย่างรอบคอบ และสอดคล้องกับข้อมูลที่ครูสุขศึกษาตอบแบบสอบถาม ที่พบว่าครูสุขศึกษาใช้วิธีให้นักเรียนทำงานกลุ่มเพื่อให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ร้อยละ 75.00 และใช้คำถามนำ

ร้อยละ 56.25 อย่างไรก็ตามคำถามที่ครูใช้นั้นได้ใช้ในการให้นักเรียนสรุปสาเหตุของปัญหาถึงร้อยละ 41.66 ส่วนการกระตุ้นให้นักเรียนเสนอความคิดเห็นในด้านสาเหตุปัญหาองค์ประกอบของปัญหานั้นครูใช้ร้อยละ 35.41 ที่น่าสนใจ คือ ครูยังคงใช้การบรรยายเพื่อให้นักเรียนสรุปสาเหตุของปัญหาถึง ร้อยละ 25 แสดงให้เห็นว่าครูสุขศึกษายังคงใช้การบรรยายอยู่บนขั้นคิดวิเคราะห์ที่วิจารณ์แทนที่จะให้นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ และเป็นที่น่าสนใจที่ครูสุขศึกษาไม่ได้ให้นักเรียนเป็นผู้พิจารณาแยกแยะเปรียบเทียบข้อเท็จจริงที่เป็นสาเหตุของปัญหา องค์ประกอบของปัญหาเลย

4. พฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการขั้นการสร้างทางเลือกหลากหลายของครูสุขศึกษา ส่วนใหญ่ครูสุขศึกษาชี้แนะให้นักเรียนได้แสวงหาทางหรือวิธีการในการแก้ปัญหาหลาย ๆ วิธี โดยการถามทางานกลุ่มร้อยละ 34.37 การใช้คำถาม ร้อยละ 32.29 และการอภิปราย ร้อยละ 9.37 แต่ที่ร้อยละครูสุขศึกษาไม่ใช้เลยคือ การระดมสมองซึ่งไม่สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่ครูสุขศึกษาบอกว่า วิธีการที่จะกระตุ้นให้นักเรียนเสนอวิธีแก้ปัญหาหลาย ๆ วิธี คือให้นักเรียนเสนอความคิดเห็นอย่างเสรีแล้วสรุป ร้อยละ 90.62 ซึ่งในการปฏิบัติจริงครูกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีเพียงร้อยละ 6.25 เท่านั้น อย่างไรก็ตามครูสุขศึกษาใช้กิจกรรมอื่น ๆ ด้วย เช่น ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนเสนอแนะถึงแนวทางหรือวิธีที่ใช้แก้ปัญหา และให้นักเรียนบันทึกแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหาทั้งหมด เป็นที่น่าสนใจที่ครูสุขศึกษาไม่ได้ชี้แนะให้นักเรียนใช้ประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมมาใช้ในการเสนอแนวทางหรือวิธีแก้ปัญหาเลย

5. พฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการขั้นการประเมินและตัดสินใจเลือกทางเลือกของครูสุขศึกษา ส่วนใหญ่ครูสุขศึกษาให้นักเรียนร่วมกันตัดสินใจโดยระบบกลุ่มซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ จีรพรธ รัตนวิระประดิษฐ์ (2535) ที่พบว่า กระบวนการที่ครูสุขศึกษาใช้ในการสอนสุขศึกษามากที่สุด คือ กระบวนการกลุ่ม ร้อยละ 83.25 แต่อย่างไรก็ตามในการวิจัยครั้งนี้ขั้นการประเมินและตัดสินใจเลือกทางเลือกของครูสุขศึกษาครูสุขศึกษาให้นักเรียนร่วมกันตัดสินใจโดยระบบกลุ่ม เพียงร้อยละ 22.91 นอกจากนี้ครูสุขศึกษาใช้กิจกรรมอื่น ๆ ในการประเมินและตัดสินใจเลือกทางเลือก คือ ให้นักเรียนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ให้นักเรียนหาวิธีการแก้ปัญหาแต่ละวิธีมา

อภิปรายเพื่อพิจารณาผลดีผลเสียและผลที่จะเกิดขึ้นจากปัญหาและให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น เพื่อพิจารณาแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล เป็นที่น่าสังเกตว่าครูสุศึกษาไม่ได้ใช้วิธีการให้นักเรียนหาวิธีการแก้ปัญหาแต่ละวิธีเปรียบเทียบผลที่จะเกิดขึ้นก่อนตัดสินใจและชี้แนะให้นักเรียนบันทึกผลการตัดสินใจเลือกวิธีการหรือแนวทางในการแก้ปัญหาเลย

6. พฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการขั้นการวางแผนและกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติของครูสุศึกษา ส่วนใหญ่ครูสุศึกษาให้นักเรียนวางแผนงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ร้อยละ 25.00 ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ จิรพรรณ รัตนวีระประดิษฐ์ (2535) ที่กล่าวไว้ในข้อ 4 และสอดคล้องกับข้อมูลจากแบบสอบถามที่ครูสุศึกษาบอกว่า ก่อนให้นักเรียนลงมือปฏิบัติงาน ได้ให้นักเรียนวางแผนงานโดยการทำงานกลุ่ม ร้อยละ 81.25 นอกจากนี้แล้วครูสุศึกษายังใช้กิจกรรมอื่น ๆ เช่น ให้นักเรียนวางแผนการทำงานด้วยตนเอง ให้นักเรียนแบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานของตนเอง และอื่น ๆ เป็นที่น่าสังเกตว่ากิจกรรมที่ครูสุศึกษาไม่ได้ใช้เลยในการวางแผนและกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติ คือ การสาธิตวิธีการวางแผนการดำเนินงาน อธิบายขั้นตอนการวางแผนให้นักเรียนก่อนแล้วจึงให้นักเรียนวางแผน ใช้คำถามเพื่ออธิบายวิธีการวางแผน ให้นักเรียนบันทึกแผนการดำเนินงานและขั้นตอนการปฏิบัติงาน และให้นักเรียนชี้แจงแผนงานให้เข้าใจ ซึ่งไม่สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่ครูสุศึกษาบอกว่า ก่อนให้นักเรียนลงมือปฏิบัติงานครูได้สาธิตการวางแผน ร้อยละ 21.87 บรรยายขั้นตอนการวางแผนงาน ร้อยละ 62.50

7. พฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการขั้นการปฏิบัติด้วยความชื่นชมของครูสุศึกษา ส่วนใหญ่ครูสุศึกษาให้นักเรียนปฏิบัติงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ร้อยละ 36.45 ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ จิรพรรณ รัตนวีระประดิษฐ์ (2535) ดังที่กล่าวไว้ในข้อ 4 และสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ที่ครูสุศึกษาบอกว่ากิจกรรมที่นักเรียนใช้ในการปฏิบัติงาน คือ การทำงานกลุ่ม ร้อยละ 100 แต่อย่างไรก็ตามในการให้นักเรียนปฏิบัติงานตามแผนงานที่กำหนด ครูสุศึกษาให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุดหรือมุมหนังสือ ร้อยละ 31.25 ตอบคำถาม ร้อยละ 14.58 ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือเรียนและทำแบบฝึกหัด ร้อยละ 6.25 ศึกษาค้นคว้าจากบัตรกำหนดงาน การสัมภาษณ์ และการทดลอง ร้อยละ 1.04 กิจกรรมที่ครูสุศึกษาไม่ใช้เลย คือ การทัศนศึกษา ซึ่งไม่สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จาก

แบบสอบถามที่ครูสุศึกษาบอกว่ากิจกรรมที่นักเรียนใช้ในการปฏิบัติงาน คือ ทศศึกษา ร้อยละ 15.62 นอกจากนี้แล้วครูสุศึกษายังใช้กิจกรรมอื่น ๆ ในการปฏิบัติด้วยความชื่นชม คือ ครูเตรียมเอกสาร ข้อมูล และอุปกรณ์เพื่อการปฏิบัติของนักเรียน ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติงานทุกคน ให้นักเรียนปฏิบัติด้วยตนเอง และให้นักเรียนรับผิดชอบงานในหน้าที่ของตนเอง แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่าครูสุศึกษาไม่ได้ใช้กิจกรรม ดังต่อไปนี้เลย คือ การสอดแทรกคุณธรรมในการทำงานให้แก่ นักเรียน ให้นักเรียนสรุปผลจากการปฏิบัติงานและให้นักเรียนบันทึกผลการปฏิบัติ

8. พฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการชั้นการประเมินระหว่างปฏิบัติของครูสุศึกษา ส่วนใหญ่ครูสุศึกษาให้นักเรียนตรวจสอบผลงานในระหว่างการปฏิบัติงาน โดยวิธีการทำงานกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ จิรพรรณ รัตนวีระประดิษฐ์ (2535) ดังที่กล่าวแล้วในข้อ 4 นอกจากนี้ยังใช้การตรวจผลงานของนักเรียน การใช้คำถาม และใช้แบบทดสอบความรู้ แต่กิจกรรมที่ครูสุศึกษาไม่ใช้เลย คือ การใช้แบบประเมินผลการทำงาน ซึ่งไม่สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่ครูสุศึกษาบอกว่าระหว่างที่นักเรียนปฏิบัติงานได้ใช้แบบประเมินผลงาน ร้อยละ 25.00 กิจกรรมอื่น ๆ ที่ ครูสุศึกษาใช้ คือ บอก อธิบาย ชี้แจง ข้อบกพร่องของงานแก่นักเรียน ครูเป็นผู้ตรวจสอบผลงานของนักเรียนในระหว่างปฏิบัติ ให้นักเรียนพิจารณาข้อบกพร่องของงานและเสนอแนวทางแก้ไข และให้นักเรียนประเมินผลงานของผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่ครูสุศึกษาบอกว่าระหว่างที่นักเรียนปฏิบัติงาน ครูได้แนะนำ เสนอแนะ เพื่อเสริมประสิทธิภาพของงาน ร้อยละ 78.12 ครูตรวจผลงานของนักเรียนเพื่อชี้แจงข้อบกพร่อง ร้อยละ 75.00 แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าครูสุศึกษาไม่ได้ให้นักเรียนเสนอวิธีการแก้ไขงานของตนเองเลย

9. พฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการ ชั้นการปรับปรุงให้ดีขึ้นเสมอของครูสุศึกษา ส่วนใหญ่ครูสุศึกษาให้นักเรียนแก้ไขงานจากการทำงานกลุ่มและชี้แนะและกระตุ้นให้นักเรียนแก้ไขงานของตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ จิรพรรณ รัตนวีระประดิษฐ์ (2535) ดังที่กล่าวแล้วในข้อ 4 แต่ครูสุศึกษาไม่ได้ใช้กิจกรรมต่อไปนี้เลย คือ ให้นักเรียนเสนอวิธีแก้ไขงานของตนเองก่อนปรับปรุงงาน ให้นักเรียนรายงานผลการปรับปรุงงานของตน

10. พฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการชั้นการประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภูมิใจของครูผู้ศึกษา ส่วนใหญ่ครูผู้ศึกษาให้นักเรียนรายงานผลการปฏิบัติงาน ร้อยละ 30.20 รองลงมา คือ ให้นักเรียนแสดงผลงานของตนเองหน้าชั้นเรียน ครูเสนอแนะ เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพของงานแก่นักเรียน ครูให้คำชมเชยและยกย่องผลงานของนักเรียน และให้นักเรียนจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากแบบสอบถามที่ครูผู้ศึกษาบอกว่า เมื่อนักเรียนทำงานเสร็จครูให้นักเรียนนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ร้อยละ 65.62 ชมเชย ยกย่อง ผลงานนักเรียน ร้อยละ 59.37 ให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพของงาน ร้อยละ 40.62 และจัดแสดงผลงานนักเรียน ร้อยละ 12.50 แต่มีข้อที่น่าสังเกตว่าครูผู้ศึกษาไม่ได้ให้นักเรียนนำผลงานจัดป้ายนิเทศเลย ซึ่งไม่สอดคล้องกับข้อมูลจากแบบสอบถามที่ครูผู้ศึกษาบอกว่าเมื่อนักเรียนทำงานเสร็จได้นำผลงานนักเรียนจัดป้ายนิเทศ ร้อยละ 15.62

11. ปัญหาการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนวิชาสุขศึกษา ของครูผู้ศึกษา โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านคือ ด้านนโยบายการใช้ทักษะกระบวนการ ด้านการได้รับความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้ทักษะกระบวนการ ด้านการใช้เทคนิคและวิธีสอนที่เหมาะสมกับการใช้ทักษะกระบวนการและด้านการสนับสนุนการใช้ทักษะกระบวนการ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรพรรณ รัตนวีระประดิษฐ์ (2535) ที่พบว่า ปัญหาการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนสุขศึกษาของครูผู้ศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรโดยส่วนรวมมีปัญหาลดอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจในการใช้ทักษะกระบวนการ ด้านการใช้ทักษะกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการสนับสนุนการใช้ทักษะกระบวนการในการเรียนการสอนสุขศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูผู้ศึกษาในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรได้รับการนิเทศ เรื่องทักษะกระบวนการมากกว่าครูผู้ศึกษาในโรงเรียนไม่ได้ร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร

12. สรุปพฤติกรรมการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการของครูผู้ศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ครูผู้ศึกษาสามารถใช้ทักษะกระบวนการทั้ง 9 ชั้น แต่กิจกรรมไม่หลากหลายตามกลุ่มของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้ศึกษาส่วนใหญ่ใช้การบรรยาย และกระบวนการที่ครูผู้ศึกษาใช้

ส่วนใหญ่คือ กระบวนการกลุ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น

12.1 ด้านนโยบายการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนของครูผู้ศึกษา ครูผู้ศึกษาส่วนใหญ่ได้รับทราบนโยบายจากจากเอกสารการใช้หลักสูตร อาจทำให้ครูผู้ศึกษา ยังไม่เข้าใจนโยบายที่ชัดเจน

12.2 ด้านการได้รับความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้ทักษะกระบวนการ ในการสอน ของครูผู้ศึกษา ครูผู้ศึกษาส่วนใหญ่ได้รับความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการ ใช้ทักษะกระบวนการในการสอนวิชาสุขศึกษาโดยวิธีจากการศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเองจาก เอกสาร เป็นเหตุทำให้ครูผู้ศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีความมั่นใจในการจัดทำแผนการสอนที่เน้น การใช้ทักษะกระบวนการในการสอนวิชาสุขศึกษา จึงจัดกิจกรรมตามแนวที่เคยจัดมา

12.3 ด้านการใช้เทคนิคและวิธีสอนที่เหมาะสมกับการใช้ทักษะกระบวนการ ในการสอนของครูผู้ศึกษา ครูผู้ศึกษาส่วนใหญ่ใช้ทักษะกระบวนการในการสอนวิชาสุขศึกษา ปอยครั้ง แต่เป็นกระบวนการที่ซ้ำ ๆ กันไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปตามกลุ่มนักเรียนและเนื้อหา

12.4 ด้านการสนับสนุนการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนของครูผู้ศึกษา ครูผู้ศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้รับการนิเทศการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนวิชาสุขศึกษา ส่วนที่ ได้รับการนิเทศการสอนวิชาสุขศึกษาโดยใช้ทักษะกระบวนการก็ได้รับการนิเทศจากหัวหน้า หมวดวิชาพลานามัยเป็นส่วนใหญ่ การได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์วิชาสุขศึกษาโดยตรง มีน้อย

12.5 ปัญหาการจัดทำแผนการสอนที่เน้นการใช้ทักษะกระบวนการ ซึ่งครู ผู้ศึกษามีปัญหามาก ทำให้ครูผู้ศึกษาใช้วิธีการสอนที่เคยใช้มา คือ การบรรยาย และ กระบวนการกลุ่ม ดังได้กล่าวแล้ว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ควรชี้แจงนโยบายการใช้ทักษะกระบวนการให้ครูเข้าใจอย่างชัดเจน ไม่ใช่เพียงประกาศเป็นนโยบายและให้ครูอ่านจากเอกสารเพียงอย่างเดียว เพราะยังมีครูร้อยละ 6.25 ยังไม่ทราบนโยบายการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการ โดยเฉพาะวิชาสุขศึกษา ยังมีครูสุขศึกษาร้อยละ 21.87 ยังไม่ได้รับนโยบายให้สอนสุขศึกษาโดยใช้ทักษะกระบวนการ และร้อยละ 12.50 ไม่ได้รับนโยบายให้จัดทำแผนการสอนวิชาสุขศึกษาโดยใช้ทักษะกระบวนการ

2. โรงเรียนควรส่งเสริมการอบรมครูสุขศึกษาให้มากขึ้น เพราะครูสุขศึกษาที่มีอยู่ร้อยละ 71.88 มีวุฒิทางพลศึกษาจึงขาดความชำนาญหลักการสอนสุขศึกษา ครูสุขศึกษาร้อยละ 37.50 ไม่เคยได้รับการอบรมการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

3. ควรจัดการอบรม ให้ความรู้เฉพาะวิชาสุขศึกษา โดยเฉพาะในการจัดทำแผนการสอน เพราะพบว่า ครูสุขศึกษา ร้อยละ 53.12 ไม่มั่นใจในการจัดทำแผนการสอน ที่เน้นการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนวิชาสุขศึกษา และในการสอนวิชาสุขศึกษาครูสุขศึกษาร้อยละ 12.50 ไม่มีแผนการสอน

4. ควรจัดการนิเทศการสอนวิชาสุขศึกษาให้มากขึ้นทั้งจากภายนอกและภายใน เพราะจากการวิจัยพบว่า ครูสุขศึกษาร้อยละ 75.00 ไม่ได้รับการนิเทศการใช้ทักษะกระบวนการในการสอนวิชาสุขศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรจะดูแผนการสอนประกอบการสังเกตการสอนด้วย ถ้าทำได้ จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากขึ้น

2. ควรทำวิจัยในเรื่องการประเมินการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ เพราะการประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน

3. ครูสุขศึกษาควรนำแบบสังเกตการสอนไปพัฒนาใช้ในการวางแผนการสอน และทำวิจัยในชั้นเรียนของตนเอง เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาให้ดีขึ้น